

УДК 616.89-008.434:376.091.33:81-053.4

Гудзенко В.С.¹, Коробейнікова Т.С.²

¹ студ. гр. УФКС-311 НУ «Запорізька політехніка»

² викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ СЛОВНИКА У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ ІІ РІВНЯ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ

Одним із важливих завдань мовленнєвого розвитку дитини дітей дошкільного віку є словникова робота. Усне чи писемне мовлення можливе лише за наявності достатнього словникового запасу. У середньому дошкільному віці (4–5 років) відбувається інтенсивне збагачення словника, що є основою для розвитку зв'язного мовлення та ефективної соціальної взаємодії. Відповідно до БКДО лексичний словник є одним із складників мовленнєвої компетентності.

Загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) є розповсюдженим серед дітей дошкільного віку. На сьогоднішній день проблемою корекції загального недорозвитку мовлення у дошкільників займаються такі науковці, як В. Тарасун, Л. Андрусишина, І. Марченко, Н. Пахомова, Ю. Рібцун, В. Тищенко, Л. Трофименко, В. Ільяна та ін. Для дітей із ЗНМ ІІ характерне володіння побутовим словником (переважно пасивним). У дітей з'являються іменники, дієслова, деякі прикметники та прислівники [7]. Спостерігаються заміни слів, назвами подібних предметів. Діти починають користуватись фразою, і також оволодівають умінням та навичками відповідати на запитання дорослого.

А. Богуш зазначає, що потрібно звернути увагу не на кількісне накопичення словника, а сприяти його якісному розвитку. Важливо те, наскільки дитина усвідомлює значення слова і це має вплив на її психічний розвиток [3]. Розрізняють два аспекти словника: пасивний словник (імпресивний) – ті слова, які дитина знає, розуміє їх значення. Активний словник (експресивний) – це ті слова, які активно дитина використовує у спілкуванні. Серед завдань виділяють: збагачення, уточнення, активізацію словника [5].

У програмі розвитку «Українське дошкілля» для дитини середнього дошкільного віку виділено наступні завдання з розвитку лексичної компетенції: розширювати активний словник словами, що означають «предмети вжитку, окремі назви природного середовища (ставок, галявина), характеризують час (вечір, ранок, світає, вечоріє), означають моральні якості (лагідний, чуйний), спонукати дитину вживати слова-антоніми, ознайомлювати дітей з багатозначністю слів та продовжувати вчити вживати узагальнювальні слова» тощо [1]. У корекційно-розвитковій програмі І. Кравцової та Л. Стахової для дітей із загальними та

фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення для середнього дошкільного віку виділяють наступні завдання з розвитку імпресивного та експресивного словника: збагачення та активізація словника іменниками, дієсловами, прикметниками, прислівниками за тематичними блоками, формуванні узагальнювальних понять, розуміння простих інструкцій, прийменників, закріплення антонімів та синонімів тощо [4].

У дошкільному віці гра є провідною діяльністю і важливо при організації цієї чи іншої гри виявити у дітей рівень розвитку ігрової діяльності за наступними параметрами [6]: інтерес до іграшок; адекватність використання іграшок; дії з іграшками (маніпуляції, процесуальні дії, ланцюжок ігрових дій, чи використовує дитина елементи сюжету та організовує сюжетно-рольову гру). Сюжетно-рольова гра складається зі структурних компонентів (сюжет, зміст, роль) [2]. Сюжети гри є різноманітними. Вони включають побутову, виробничу, суспільно-громадську тематику. До переваг сюжетно-рольових ігор у формуванні словника можна віднести: розширення пасивного словника, розвиток граматичних конструкцій мовлення, формування комунікативних умінь і навичок. Для збагачення словника можна використати наступні сюжетно-рольові ігри: «Магазин» (допомагає освоїти лексику на тематичні теми «Фрукти», «Овочі», «Продукти» тощо), «Лікарня» (сприяє засвоєнню назв частин тіла, медичних предметів, діалогів лікаря та пацієнта), «Ресторан» (розвиває лексику пов'язану з їжею, обслуговуванням, спілкуванням між офіціантом і відвідувачем) та ін.

Отже, використання сюжетно-рольових ігор є ефективним методом збагачення словникового запасу дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення II рівня. У процесі гри діти не лише засвоюють нові лексичні одиниці, а й активізують наявний словник, формуючи граматично правильні конструкції та розвиваючи комунікативні навички. Сюжетно-рольова гра сприяє мотивації до мовлення, так як створює природні умови для активного використання нових слів у різних ситуаціях. Важливим також є те, що у грі діти відтворюють реальні життєві ситуації, що допомагає їм краще розуміти значення нових слів, та взаємозв'язок їх у мовленні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л. та ін. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264 с.

2. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Навчально методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. 238 с.

3. Богуш А. М. Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. К.: Вища шк., 2007. 542 с.

4. Кравцова І. В., Стахова Л. Л. Програма «Корекційно-розвиткова робота з дітьми із загальним та фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення». Тернопіль: Мандрівець, 2020. 80 с.

5. Марченко І. С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): навч. посіб. для студентів пед. ВНЗ: спец. «Корекційна освіта (логопедія)». 3-тє вид., перероб. та допов.. Київ : Слово, 2015. 307 с.

6. Рібцун Ю. В. Організація та проведення у логопедичній групі ігор з правилами. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації*: матер. І Всеукр. наук.-практ. конф., 7–8 лютого 2012 р., м. Суми. Суми: Вид-во СудПУ імені А. С. Макаренка, 2012. С. 47–53.

7. Шеремет М. К. Логопедія. Підручник. Третє видання перероблене, доповнене. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 672 с.